

Живот и дјела

Верди је талијански национални умјетник. За разлику од многих других талијанских композитора, он није напустио Италију. Он је син талијанске сељачке куће и такав је остао. Одбијао је бројне позиве у иностранство и остајао вјеран домовини.

Своју умјетничку дјелатност почео је у доба политичких трзавица неуједињене Италије. Присталица напредних политичких увјерења, Верди је у опери својих млађих дана гледао револуционарно политичко оруђе, способно да одушеви масе аналогијом сценских догађаја и да одржи на висини идеју о ослобођењу од тираније, која је тад била у Италији. Први његови успјеси везани за моћ, којом драма помаже задовољавању народних тежњи и потреба. Ускоро Вердијево име постаје симбол политичких програма.

И Вердијево мелодије одјек су новог времена. Он је отишао много даље од својих предходника. Његове мелодије су знале распалити јавност, па је управо због тога умјетник који је доживио свјетску славу. Посједовао је чврст и јак карактер и није дозвољавао да на њега утичу ни укус публике ни политичка дешавања.

Вердијева родна кућа

Ћузепе Верди родио се у селу Ле Ронколе 1813. у скромној гостионичарској обитељи. Још у дјетињству показивао је склоности ка

музици, те је у деветнаестој години покушао да се упише на милански конзерваториј. Није показао довољно знање из клавира, па је одбијен. Почео је да ради са приватним учитељем, Вићенцом Лавињом, коју га упознаје са миланским позориштем, тј. Миланском Скалом гдје ће се изводити многа Вердијева дјела.

Миланска Скала

Након боравка у Бусету (1836. до 1839.), гдје је вршио дужност градског капелника, Верди поново одлази у Милан. Ту се 1839. изводи његова прва опера *Oberto, conte di San Bonifazio*, с великим успјехом. Друго дјело је *Лажни Станислав*, које доживљава неуспјех. То није било за чуђење, јер га је Верди писао везан уговором у болним тренуцима насталим због губитка супруге и ранијих година, двоје дјеце. То је утицало да Верди тек послје педесет година напише прву комичну оперу.

1842. године Вердија очекује велики успон. Изводи се *Набукодонозор*, дјело које представља прави почетак његове умјетничке каријере. Ово дјело је поучно, јер освјетљује развојни пут композитора. У мелодици, Верди на нов начин поставља нотне вриједности и триоле те ставља ниже контрасте. У мотивима има унутрашње динамике. Верди је тада већ увео збор и видио у њему важну улогу у опери. Чувени збор Хебрејаца, из којег избија туга при помисли на далеку домовину, један је од најљепших примјера.

Следеће дјело које је Вердија уздигло на вишу степену је *Ломбардијци у првој крижарској војни*. У овом дјелу уочава се Вердијева упорност. Он је захтијевао да се његови захтјеви до краја

испоштују,тј.да се све па и најмања дионица изводи онако како је записана.

Са опером *Ернани* 1844. Верди започиње сарадњу са либретистом Ф.М.Пиавеом.Та сарадња је била поучна,јер показује у правом свијетлу Вердијев однос према либрету.Он је већ у првом периоду свог стваралаштва наглашавао колико му је стало да у опери истакне драмску истину,стварност радње и карактера.Скоро да је потпуно сам правио сав план радње.Тако да либретисту преостајало да стриктно ради по упутама.

Након овог дјела Верди као драматичар ствара низ дјела,као што су: *I due Foscari* (1844.); *Giovanna d'Arco* (1845.); *Alzira* (1845.); *Atilla* (1846.); *Macbeth* (1847.); *Razbojnici* (1847.); *Gusar* (1848); *Bitka kod Legnana* (1849.); *Luisa Miller* (1849.); *Stiffelio* (1850.).Од свих наведених дјела најуспјелија су *Macbeth* и *Luisa Miller*.У њима је Верди усавршавао свој драмски израз,уводећи нове елементе нпр.полифони ставак у оперу.

У умјетничковој биографији из тих година важно је навести неколико догађаја: путовања у Париз и Лондон,склапање дугогодишње везе са пјевачицом Ђузепином Стрепони(на слици лијево),која је постала његова друга жена,затим куповина посједа Сант Агата.На овом имању Верди ће провести пуно времена и управо тамо ће настати његова многа дјела.

У годинама 1851-53. настају Вердијева најзначајнија дјела,као што су:*Риголето*,*Трубадур* и *Травијата*.У овим дјелима није само постојало велико богатство мелодије и способност музичке карактеризације.Он се у потпуности посветио раду опере.Гледајући у својим оперним јунацима најприје људе,тј.човјека са својим добрим и лошим странама,он је престао водити рачуна о њиховом социјалном положају.Така да је доводио на позорницу дворске луде и жене из полусвијета,а све то да би продубио свој драмски израз.

Риголето је дјело које је настало 1851.Оно износи растргану дирљиву историју растрганог очинског срца.У главној улози је грбавац,који мора играти двоструку улогу;човјека који мора забављати господара,а уједно и оца,који жели да заштити кћерку од његових пожуа.Ово дјело је можда најснажнији примјер богатства Вердијево

мелодије, час бриљантне и заводљиве, час прожете одразом тешких душевних борба и боли. Треба посебно истаћи најљепши примјер Вердијеве оперне полифоније, квартет из посљедњег чина, у којем четири особе, на четири различита текста и мелодије износе своја душевна стања и расположења.

Трубадур (1853.), дјело је херојске патетике, прекрцано романтичким реквизитима (циганске черге, ломача, тамница), са доста раскиданим текстом. Ипак се у овој опери, богатој непосредношћу дјеловања ритма, читава све синтетичка моћ Вердијеве музике, те стилски уоквирује и повезује нанизане слике.

На *Травијати* (1853.) Верди је радио свега двадесетак дана. У почетку публика није учила ремек-дјело. Радња се врти око пропале жене у којој се јавља истинска љубав према човјеку чији је сталез другачији. Њене чежње се не остварују те јој руше већ оштећено здравље. Спремна на највећу жртву, Виолета умире у тренутку кад је већ била близу циља.

плат за премијерно извођење *Травиате*, 1853.

У поређењу са *Трубадуром*, ово дјело постаје драма дубоких, интимних унутрашњих доживљаја. Обликујући овај једноставан тип жене у позоришту, Верди је створио снажну сопранску улогу. У овој опери композитор је допустио да се оркестар постепено почне

осамостаљивати то се уочава већ на самом почетку, гдје уводни тактови симболички објављују Виолетину бол и тугу.

Верди, 1861. године

Са *Риголетом*, *Трубадуром* и *Травијатом* Верди је дошао до свог првог врхунца. Други ће представљати *Аида*. Између њих биће неколико дјела која су добра, али не на толикој висини. То су дјела: *Сицилијанске вечерње* (1855.), *Крабуљни плес* (1859.) у њему се Верди служи вокалном и инструменталном полифонијом, *Моћ судбине* (1862.) гдје сусрећемо комични лик по први пут у Вердијевим операма, те *Дон Карлос* (1867.) настао по истоименој Шилеровој драми.

Аида је настала 1871. а изведена је први пут у Каиру поводом отварања Суеског канала. Ово дјело представља ново крупно обogaћење талијанског и европског оперног позоришта.

сцена са премијере у Каиру

Упознавши стваралаштво великог њемачког композитора Вагнера, Верди је схватио да свој рад треба усмјерити по њему и написао *Аиду*. Добро је проучио његову реформу и одлучио да доста елемената усвоји и пребаца у своја дјела. Али је такође био свјестан да Вагнерова реформу није било могуће у потпуности пребацити на талијанско тло. Схватио је да се талијанска и њемачка умјетност уопште доста разликују, тако да није могао пристати на рецимо, радикалну промјену вокално-инструменталног односа, у којем је симфонијски оркестар пресудно утицао на улогу пјевача. Као вјеран чувар традиционалних оквира био је увјерен, да дјеловање Вагнерове умјетности нече донијети развоју талијанске опере много користи. Са оваквим мислима је почео писати *Аиду* по традиционалним формама, гдје се може сачувати самосталност гласова, уз кориштење инструменталних ефеката. Овдје су сачуване типичне талијанске изражајне оперне форме.

Аида је велика опера у 4 чина а текст је од Антонија Гисланцонија. Догађа се у Мемфису и Теби, за вријеме фараона. Први пут је изведена у Каиру 1871. године.

Лица:

- Краљ-бас
- Амнерис-мецосопран
- Аида-сопран
- Радамес-тенор
- Рамфис-бас
- Амонасро-баритон

Аида садржајно износи тешке сукобе, који се рађају у унутрашњем животу главних особа. Извори тих сукоба су љубав, љубомора и оданост према дому. Љубав етиопске робинје (заправо краљице) Аиде према египатском војсковођи Радамесу, борба између њених љубавних осјећања и послушност оцу, који је нагони, да Радамеса учини издајником властите домовине, одлучност да умре жива закопана с оним кога воли и кога због велеиздаје осуђују на смрт, колебање Радамесово између Аидине љепоте и љубави према домовини, његово упорно одбијање, да се на позив судаца оправда, јер не жели теретити Аиду, љубомора Аидине супарнице Амнерис-све су то покретачи радње, у којој се нижу дивни призори страсти, топлине, мужевности и херојства. Поред главних улога ту су и наступи музичара, свештеника, плесача и других. У овом дјелу Верди се у правом свјетлу приказао. Савршенство сцена, полифонијског изражавања и свега осталог достигао је сам врхунац. Увео је и балет, који до тада није био заступљен у његовим операма. У овом дјелу, у којем је сјајно проведено стапање ријечи и тона те повезаност ситуација и карактера, Верди је показао да може врло успјешно дочарати и локални колорит. Један од таквих момената је угођај топле тропске ноћи из почетка трећег чина, чија партитура је приказана на следећој страници.

126. *Andante mosso* (♩ = 76)

Flauto
p
con sordina

Violini
ppp
con sordina

Viola
ppp
con sordina
pizz.
flag.

Violoncelli
ppp
flag.
ppp

партиура из трећег чина Аиде

Након *Аиде* Верди пише полагаано са великим прекидима, али исто тако добро. Не осјећајући терет година стиже до новог врхунца на свом умјетничком путу. Године 1879. Верди упознаје пјесника и композитора Арига Боита и долази до сарадње. Боито даје Вердију два изврсна либрета, с којима се завршава Вердијево оперно стваралаштво: *Отела* и *Фалстафа*. У њима се Верди још једном обраћа Шекспиру, у чијим је дјелима уживао и које је проучавао.

премијера *Отела*, 5. фебруара, 1887. године

Отело (1887.) и *Фалстаф* (1893.), заузимају посебно мјесто у цјелокупном Вердијевом стварању. Та дјела представљају завршну етапу у другом сазријевању умјетникове изражајне снаге. Са још више искуства убацује ново размишљање о односу тона и ријечи и о улози музике у опери. Верди даје коначан удио напредку музичког позоришта. На том путу сусрео се поново са Вагнером, али ипак ни овај пут није користио ништа из његове умјетности, како су му пребацивали. Он је прихватио подјелу на призоре мјесто на бројеве, јер је увидио природност и логичност такве подјеле. Усавршио је свој оркестар, напустио распјеваност да би вјерније одразио интимност унутрашњих доживљаја. Претварајући оперу у драму, Верди је у *Отелу* дао дубоку трагедију љубоморе, изграђену на основу људских осјећаја, док је у *Фалстафу* написао своју једину комичну оперу, свој ведри поздрав животу с руба гроба. Верди је направио оперу буфо уз примјену полифоније и коморно третирање оркестра, која се може достојно мјерити с богатством комичних опера Моцарта, Доницетија, Росинија и Вагнера.

Отело је опера у 4 чина, текст је написао Ариго Боито по Шекспировој трагедији. Радња се дешава на острву Кипар у XV вијеку. Први пут је изведено 1887. године у Милану.

Лица:

- Отело-тенор
- Јаго-баритон
- Дездемона-сопран
- Емилија-мецосопран
- Касио-тенор
- Родриго-тенор
- Лодовико-бас
- Монтано-бас

Ово је опера у којој се преплићу љубав, туга, љубомора, њежност а све то чини трагичну судбину Дездемоне. Музичка средства као и цијела опера говоре о Вердијевим композиторским могућностима. Овакве способности се настављају и у следећем дјелу - *Фалстафу*.

У *Фалстафу* приказан је стари развратник и изјелица, коме се жене освећују, Верди прави иронију, али не без самилости и доброте, која разумије мане и невоље људског срца. Ова опера обилује комичним ефектима, од којих многи потичу из духовито искориштених могућности, које је Вердију пружао оперни оркестар.

Верди у позној старости

Верди је првенствено оперни композитор, који се ријетко, али ипак дотакао других музичких подручја. Међу његовим дјелима које није намјењивао позоришту, истичу се његов једини гудачки квартет (у е-молу) и хармонијски занимљиве *Духовне композиције* за збор. Најзначајнији међу том скупином композиција је Вердијев величанствени *Реквијем* (1874.) написан у почаст прве годишњице великог талијанског књижевника Алесандра Манцонија. У овом дјелу Верди је показао да приступа традиционалном литургијском тексту као човјек јаког морала и богате умјетничке маште. Љепота његове мелодијске линије заноси у *Реквијему* подједнаком снагом, као и на његовој позорници.

